

کلاس شاد

و عناصر آن

دکتر محسن وحدانی
عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان

۱. بهره‌گیری از رویکرد تلفیقی با محوریت بازی و حرکت: برنامه‌درسی تلفیقی می‌تواند به یادگیری عمیق‌تر منجر شود. بهره‌گیری از برنامه‌های آموزشی با تلفیق فعالیت‌های ورزشی و بازی‌های گروهی می‌تواند نقش مؤثری در یادگیری دانش‌آموزان داشته باشد. مک کلاترتی و همکاران (۲۰۱۲) در بررسی‌های خود، به رویکرد تلفیقی در بازی‌های آموزشی اشاره کرده‌اند و بیان می‌دارند که با قرار دادن یادگیرندگان در موقعیت بازی، می‌توان یادگیری و ایجاد فهم را تسهیل کرد. وی اذعان می‌دارد، بازی‌های آموزشی، در صورتی که به‌درستی طراحی و اجرا شوند، برای یادگیرنده تعامل بیشتر و فرصت‌های یادگیری فردی را فراهم می‌کنند و بسیاری از مهارت‌های موردنیاز قرن ۲۱ را به‌فرد می‌آموزند (McClarty et al., 2012). بسیاری از هدف‌های تربیتی در ورزش‌ها و بازی‌ها نهفته‌اند. از طریق بازی و ورزش می‌توان به‌صورت مستقیم و غیر مستقیم به هدف‌های اساسی تعلیم و تربیت همچون رشد ابعاد جسمانی، عقلانی، اجتماعی، عاطفی و اخلاقی دست یافت (Yaghoti et al., 2014). برای دریافت نمونه‌بازی‌های تلفیقی می‌توانید رزیننه صفحه بعد را پویش کنید.

۲. ایجاد محیط‌های شاد: محیط و فضای مدرسه در کیفیت یادگیری دانش‌آموزان نقش مؤثری دارد. یادگیری در فضای باز در مناطق طبیعی می‌تواند برای کودکان جذاب باشد و آن‌ها را قادر سازد فراتر از مرزهای کلاس درس خود بیاموزند و این ظرفیت را دارد که به‌طور مستقیم و غیر مستقیم عملکرد آموزشی مدرسه‌های ابتدایی را تقویت کند (Goodall, 2016)؛ مدرسه‌هایی که حیاط خود را به‌صورت حیاط‌هایی سبز با ویژگی‌هایی طبیعی مانند چمن، تپه، درخت، گل، بوته، شن و آب

محیط تربیتی بر رشد مهارت‌ها، عادت‌ها و رفتارهای انسان تأثیر می‌گذارد. با توجه به رویکرد بوم‌شناختی به رشد انسانی، رشد کودک به‌صورت سلسله‌مراتبی در مجموعه‌ای از سامانه‌های محیطی سازمان‌یافته رخ می‌دهد که با ویژگی‌ها، اجزا و قوانین خاص مشخص می‌شوند و با روابط متقابل و پویا و تعاملات مرتبط هستند (Pirchio et al., 2020). لذا بهره‌گیری از محیطی جذاب و شاداب می‌تواند در کیفیت یادگیری دانش‌آموزان نقش مؤثری داشته باشد.

متخصصان علوم شناختی و روان‌شناسی معتقدند، محیط‌های شاد (فضا و مکان شاد)، توجه متریبان را بیشتر جلب می‌کنند، احساس لذت را در آن‌ها بیشتر و کیفیت یادگیری را بسیار بیشتر خواهند کرد. مدرسه‌شاد دانش‌آموزانی شاد تربیت می‌کند و دانش‌آموزان شاد از سلامت جسمانی و روانی بالاتری برخوردار خواهند بود. این مقوله عامل پیشگیری از بسیاری از آسیب‌های اجتماعی خواهد بود. پژوهشگران از شادی به‌عنوان ابزاری برای تسهیل آموزش مؤثر یاد می‌کنند (Fox Eades et al., 2013).

جامعه‌علمی زنده و پویا جامعه‌ای است که عناصر شادی‌آفرین در آن فراوان باشند و در برنامه‌ریزی آموزشی نظام‌های گوناگون آن، راهکارهایی برای شادابی و نشاط دانش‌آموزان طراحی و تنظیم شوند. به نظر می‌رسد در گذشته وظیفه آموزش و پرورش تولید عده‌ای فارغ‌التحصیل است که تنها بتوانند امرار معاش کنند، اما چنین می‌نماید که در قرن جدید، برنامه‌ریزی‌های آموزشی نظام‌های آموزش و پرورش این مرحله را پشت سر گذاشته‌اند و سرلوحه تعلیم و تربیت در یک جمله خلاصه شده است: «شوق زندگی کردن را به دانش‌آموزان بیاموزیم»، لذا معلمان باید توان خوشایند کردن، سالم تر کردن و بارورتر کردن محیط‌های آموزشی را کسب کنند. «پس باید بکوشیم عشق، جرئت، ایمان، امید و اعتماد، اعتدال در کارها و نشاط و پویایی در کار و رفتار را در خویشتن، همکاران، خانواده‌ها و کودکان و نوجوانان گسترش دهیم و با هم شادی و سلامت را به ارمان آوریم و برای سعادت بشر تلاش کنیم (Seligman, 2006).

در اسناد تحولی از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه‌درسی ملی نیز بر فراهم‌سازی محیط‌های پویا، شاداب و متنوع تأکید شده است. برای مثال، در هدف عملیاتی ۶ مندرج در سند تحول، بر «تنوع‌بخشی به محیط‌های یادگیری در فرایند تعلیم و تربیت رسمی عمومی» تأکید شده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۲). برای ایجاد تحرک و نشاط در کلاس‌های درس، می‌توان پیشنهاد‌های متنوعی ارائه کرد که در اینجا به برخی از مهم‌ترین آن‌ها می‌پردازیم:

طراحی می‌کنند، فرصت‌هایی برای تحقق فعالیت‌های یادگیری ایجاد می‌کنند (Van Dijk-Wesselius et al., 2018).

یافته‌های پژوهشی تأیید می‌کنند، فضاهای باز حیاط مدرسه اشتیاق را در دانش‌آموزان می‌افزایند و نشاط و انگیزه برای یادگیری را در آنان توسعه می‌دهند (Waite et al., 2016). بدین منظور، باید محیط کلاس و مدرسه را جذاب کنیم. فضای پاک، تمیز و منظم که با تنوعی از رنگ‌ها بر در و دیوار شکل گرفته است، می‌تواند در دانش‌آموزان نشاط و شادابی ایجاد کند.

در چیدمان کلاس و رنگ‌های آن می‌توان از برخی توصیه‌های روان‌شناسان پیروی کرد. کلاس‌ها باید مطبوع باشند و تهویه مطبوع در آن‌ها در دسترس باشد. باید به فعالیت‌هایی مانند شعر، سرود، مسابقه و جشنواره که به زدودن فرسودگی روانی را از دانش‌آموزان می‌زدایند بهاداده شود. چنین فعالیت‌هایی به دانش‌آموزان اجازه می‌دهند که کلاس و مدرسه را دوست داشته باشند. لذا توصیه شده است، معلمان برخی از جلسات را متناسب با موضوع تدریس در فضاهای باز و همراه با بازی و حرکت انجام دهند.

۳. بهره‌گیری از ابزار و مواد آموزشی متنوع: یکی دیگر از راهکارهای تنوع‌بخشی و ایجاد فرصت‌های یادگیری برای دانش‌آموزان، بهره‌گیری از وسایل و تجهیزات متنوع آموزشی است. استفاده از برخی وسایل و تجهیزات آموزشی می‌تواند شرایطی نزدیک به زندگی واقعی را فراهم کند. در نتیجه مفاهیم و مهارت‌ها به آسانی به محیط زندگی قابل انتقال خواهند بود. حال اگر این تجهیزات با بازی و حرکت همراه باشند، علاوه بر جلب توجه، بالذت توأم می‌شوند و کیفیت یادگیری را در دانش‌آموزان ارتقا می‌دهند. با استفاده از انواع توپ‌های آموزشی، حلقه، طناب، نشانگرهای جهت‌یابی و... می‌توان بازی‌ها و تمرین‌های متنوعی طراحی کرد.

۴. طراحی آموزشی با نشاط: محور اصلی فعالیت‌ها و اقدامات معلم در کلاس درس، طراحی آموزشی مناسب و سازنده است. در نگارش طرح درس، ضمن توجه به هدف‌های واحد یادگیری، امکانات و تجهیزات و تعداد دانش‌آموزان، باید فعالیت‌هایی را برنامهریزی کرد که با تحرک، نشاط و شادابی همراه باشند. پیش‌بینی انجام چند حرکت کششی، طراحی تکلیف‌هایی که حرکت و جابه‌جایی دانش‌آموزان را می‌طلبد، طراحی انواع بازی‌های حرکتی و برنامهریزی برای انجام کارهای گروهی از جمله اقداماتی هستند که هم تحرک و هم شادابی را برای فراگیرندگان به ارمغان می‌آورند. ❁

منابع

1. Fox Eades, J. M., Proctor, C., & Ashley, M. (2013). Happiness in the classroom.
2. Goodall, J. (2016). Technology and school-home communication. *International Journal of pedagogies and learning*, 11(2), 118-131.
3. McClarty, K. L., Orr, A., Frey, P. M., Dolan, R. P., Vassileva, V., & McVay, A. (2012). A literature review of gaming in education. *Gaming in education*, 1-35.
4. Pirchio, S., Fraijo Sing, B. S., & Passiatore, Y. (2020). Editorial: Where to Raise Happy and Skilled Children: How Environment Shapes Human Development and Education [Editorial]. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.594924>
5. Seligman, M. E. (2006). *Learned optimism: How to change your mind and your life*. Vintage.
6. Van Dijk-Wesselius, J., Maas, J., Hovinga, D., Van Vugt, M., & Van den Berg, A. (2018). The impact of greening schoolyards on the appreciation, and physical, cognitive and social-emotional well-being of schoolchildren: A prospective intervention study. *Landscape and urban planning*, 180, 15-26.
7. Waite, S., B Iling, M., & Bentsen, P. (2016). Comparing apples and pears?: a conceptual framework for understanding forms of outdoor learning through comparison of English Forest Schools and Danish udeskole. *Environmental education research*, 22(6), 868-892.
8. Yaghoti, H., Javadipour, M., & Khosravi, A. A. (2014). Integrated approach in primary school physical education curriculum: a possible explanation of the expert's view [Research]. *Theory & Practice in Curriculum*, 1(2), 149-164. <http://cstp.khu.ac.ir/article-1-1921-fa.html>

